

Серьожникова Р.К.

НООСФЕРНА ПЕДАГОГІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ СУБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ
СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається ідея суб'єктно-компетентнісної професійної підготовки, сутність якої полягає в суб'єктивізації педагогічного процесу, обумовленого ноосферизмом і який проявляється в дозволі проблем самозміни людини, що вимагає виявлення та розвитку потенційних можливостей кожного студента, створення умов для прояву його самобутності, збільшення міри свободи учасників педагогічного процесу. Умови представлені в структурно-функціональній моделі, яка демонструє актуалізацію не тільки особистісних якостей студента, а й його креативний розвиток, при цьому акцентується увага на самоврядному розвитку особистості, можливості надати студенту альтернативних шляхів креативного розвитку.

Ключові слова: суб'єктивізація, ноосферна педагогіка, креативне мислення, ноосферна особистість, творчий потенціал студента

Serezhnikova R.K.

NOOSPHERIC PEDAGOGY AS INNOVATIVE TECHNOLOGY SUBJECTIVITY OF STUDENTS IN
THE EDUCATIONAL SPACE OF HIGH SCHOOL

This article explores the idea of the subject-competency training, the essence of which lies in the pedagogical process of subjectivity due noosferizmom and manifested in the resolution of problems of self-transformation the person that requires the identification and development of the potential of each student, creating the conditions for the manifestation of his identity, increasing the degree of freedom of participants pedagogical process. Conditions are presented in the structural-functional model, demonstrating not only the actualization of the personal qualities of the student, but his creative development, while the focus is on the development of the individual self-governing, the possibility of alternative ways to provide the student of creative development. This gives us reason to assume that the introduction of innovative technologies creative actualization actualization students will entail changes in the subjects of the educational process, which may be the subject of management positions synergistic pedagogy. In this subject position is decisive in the actualization of creative potential of students; students themselves are the active subjects of the process of cognition. And creativity - the ability to generate new knowledge by expanding and transforming vision of reality as a future that can systematically organize now. Because of the current competitive advantage is no longer a separate idea, but the very ability to constantly generate ideas and implement them in life.

Key words: subjectivization, noosphere pedagogy, creative thinking, the noosphere personality, creativity student.

УДК [378.011.3-051:811]:004

Бедевельська М.В.*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ:
РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ

У статті викладено суть експериментальної роботи з перевірки ефективності розробленої педагогічної технології формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови. Наведено підтвердження значних переваг авторської педагогічної технології порівняно із традиційними технологіями навчання студентів у вищих педагогічних навчальних закладах. Розглянуто компоненти, критерії, рівні сформованості педагогічної майстерності майбутніх учителів англійської мови, проаналізовано стан сформованості педагогічної майстерності таких фахівців, розроблено педагогічну технологію формування педагогічної майстерності майбутніх учителів англійської мови. Результати підтверджено методами математичної статистики.

Ключові слова: формування педагогічної майстерності, компетентнісний підхід, підготовка майбутніх учителів іноземної мови, формувальний експеримент.

* © Бедевельська М.В.*

Для сучасного ринку праці характерне зниження рівня компетентності фахівців. Значний внесок у розв'язання цієї проблеми можуть зробити вищі навчальні заклади. Наше дослідження спрямовано на формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови на засадах компетентнісного підходу.

Феномен педагогічної майстерності вивчали багато вітчизняних науковців і практиків педагогів. Так, В. Андрущенко, В. Бех, М. Бойченко, В. Журавський, М. Згуровський, Б. Клименко, В. Лутай, Ю. Малиновський, М. Михальченко, В. Огнев'юк, М. Романенко, Н. Скотна, М. Степко, В. Цикін, В. Шинкарук та інші досліджували систему професійної підготовки вчителя та формування його педагогічної майстерності. Л. Анциферова, Л. Бабич, Г. Балл, Є. Барбина, В. Бутенко, І. Зязюн, Г. Кондратенко, Л. Крамущенко, І. Кривонос, Н. Кузьміна, М. Лазарев, В. Сухомлинський [1–5] та інші висвітлювали місце і роль педагогічної майстерності в системі професійних характеристик учителя. Ю. Азаров, Л. Білієнко, В. Кан-Калик, Р. Кузьменко, А. Луцюк, Г. Сагач, Т. Стратан, Т. Тхоржевська, С. Швидка досліджували формування педагогічної майстерності вчителя засобами навчально-виховного процесу.

Метою статті є експериментальне обґрунтування значних переваг авторської технології формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови на засадах компетентнісного підходу порівняно з технологіями, що використовуються у вищих педагогічних навчальних закладах України.

З метою практичної перевірки теоретично обґрунтованої педагогічної технології формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови було проведено експериментальне дослідження. Вихідним положенням експерименту є те, що вищий навчальний заклад дає ґрунтовну професійну підготовку, однак у частині формування педагогічної майстерності потрібно впроваджувати більш ефективні технології навчання. Недостатня кількість навчально-методичних матеріалів для майбутніх учителів іноземної мови, слабка узгодженість теоретичної та практичної підготовки негативно впливає на рівень сформованості їх педагогічної майстерності.

Визначено такі завдання експериментального дослідження:

- конкретизувати критерії для встановлення сформованості педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови (навчально-інформаційний, комунікативний, дидактичний, ціле-мотиваційний, диференційно-психологічний, соціально-психологічний, соціокультурний, рефлексивний);
- визначити рівні сформованості цього феномену у студентів та узагальнити сукупність показників для кожного рівня;
- визначити експериментальну базу дослідження (навчальні заклади та дисципліни, у процесі вивчення яких можливе ефективне формування основ педагогічної майстерності у студентів);
- проаналізувати стан сформованості педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови;
- розробити педагогічну технологію формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови та у процесі формування експерименту перевірити її ефективність;
- розробити спецкурс «Основи педагогічної майстерності вчителя англійської мови»;
- упровадити педагогічну технологію у практику викладання у вищому навчальному закладі;
- опрацювати, інтерпретувати та проаналізувати отримані дані.

Суттю експерименту є спеціальна організація навчального процесу згідно з розробленою педагогічною технологією формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови. У ході експерименту в педагогічний процес

вводилися зміни: зміст навчання подано відповідно до розробленого курсу «Основи педагогічної майстерності вчителя англійської мови», для формування комунікативної, соціокультурної, методичної та дидактичної компетентності використано форми, методи та засоби навчання, обґрунтовані теоретично.

Ефективність запропонованої педагогічної технології перевірялась на базі Мукачівського державного університету (30 студентів), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (81 студент), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (54 студента).

Педагогічний експеримент проводився протягом 4 років. На етапі констатувального експерименту вивчено традиційні технології формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови; визначено фактори, які впливають на якість формування педагогічної майстерності; проведено експертне опитування стосовно змісту навчання педагогічної майстерності у вищому навчальному закладі.

На констатувальному етапі експериментального дослідження (2011-2012 рр.) застосовувалися такі методи:

- анкетування, опитування студентів з метою встановлення мотивів та особистісного ставлення майбутніх учителів іноземної мови до опанування основ педагогічної майстерності;
- відвідування лекційних, семінарських і практичних занять із фахових дисциплін, які вивчаються майбутніми вчителями іноземної мови, з метою визначення можливостей використання педагогічних інновацій у навчальному процесі, спрямованих на формування педагогічної майстерності студентів;
- спостереження за діяльністю студентів у професійних ситуаціях та під час педагогічної практики;
- аналіз результативності навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- аналіз педагогічних дій студентів для встановлення властивого їм на даному етапі рівня сформованості основ педагогічної майстерності.

Було встановлено, що головним чином заняття з фахових дисциплін проводяться за традиційними методиками, педагогічні інновації епізодично використовуються для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, а не для цілеспрямованого формування педагогічної майстерності. У ході співбесід студенти стверджували про невпевненість у своїй професійній компетентності.

Формувальний експеримент проводився у 2013-2014 рр. Метою формувального експерименту є апробація розробленої педагогічної технології формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови. Реалізація авторської технології відбувалась у ході вивчення фахової дисципліни «Основи педагогічної майстерності» із використанням методичних матеріалів розробленого курсу «Основи педагогічної майстерності вчителя англійської мови».

Зміст формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземних мов базується на розробленій структурі педагогічної майстерності вчителя іноземної мови на основі компетентнісного підходу. Базовим компонентом майстерності є загальна навчально-інформаційна компетентність; особливо важливою саме для викладачів мови є комунікативна компетентність; ядром педагогічної майстерності викладача іноземної мови є соціокультурна, методична та дидактична компетентність; зворотній зв'язок у системі компетентностей забезпечує рефлексивна компетентність.

Процес формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови повинен базуватись на таких формах і методах роботи, які готують студентів до виконання їх професійної діяльності – роботи у школі, в гуртках і клубах з вивчення іноземної мови, викладання у віртуальних навчальних середовищах дистанційного навчання та інших мережевих спільнот.

Формувальний етап дослідження базувався на комплексній реалізації визначених педагогічних умов (створення середовища, яке мотивує особистість студента до професійного зростання, утвердження цінностей педагогічної професії; впровадження переваг особистісно орієнтованого і проблемного навчання; забезпечення професійної адаптації у ході підготовки студентів).

Для комплексної реалізації всіх педагогічних умов спочатку були задіяні такі педагогічні фактори (умови), як розробка методичних матеріалів для цілеспрямованого формування основ педагогічної майстерності. З цією метою було розроблено авторський курс «Основи педагогічної майстерності вчителя англійської мови», де використовуються методики для формування компетентностей, що є структурними складовими педагогічної майстерності, обґрунтованими у дослідженні. Також до експериментального навчального курсу було введено вивчення досвіду роботи кращих педагогів-майстрів. Остаточна професійна адаптація відбувалась під час проходження студентами практики.

Для аналізу динаміки сформованості педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови визначено кількість студентів, яким властиві відповідні рівні сформованості. Отримані під час формувального експерименту результати узагальнено та представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Результативність формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови

Групи	К-сть майбутніх учителів	Рівні сформованості педагогічної майстерності							
		Високий («5»)		Достатній («4»)		Середній («3»)		Низький («2»)	
		к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
КГ(вк)	81	5	6,17	24	29,63	29	35,81	23	28,39
КГ(пк)	81	6	7,41	33	40,74	28	34,57	14	17,28
ЕГ(вк)	84	6	7,14	23	27,38	31	36,91	24	28,57
ЕГ(пк)	84	15	17,85	43	51,19	20	23,81	6	7,15

Аналіз числових показників таблиці 1 засвідчує ефективність визначених педагогічних умов та обґрунтованої педагогічної технології формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови:

- у контрольній групі кількість студентів із високим рівнем сформованості педагогічної майстерності практично не змінилась, а в експериментальній – зросла у 2,5 рази;
- кількість студентів із достатнім рівнем сформованості педагогічної майстерності у контрольній групі зросла на 11 %, а в експериментальній – на 24 %;
- кількість студентів із середнім рівнем сформованості педагогічної майстерності у контрольній групі практично не змінилась, а в експериментальній – скоротилась на 23 %;
- скорочення кількості студентів із низьким рівнем сформованості педагогічної майстерності у контрольній та експериментальній групах становить відповідно 11% та 21 %.

Дані таблиці 1 унаочнені на рисунку 1.

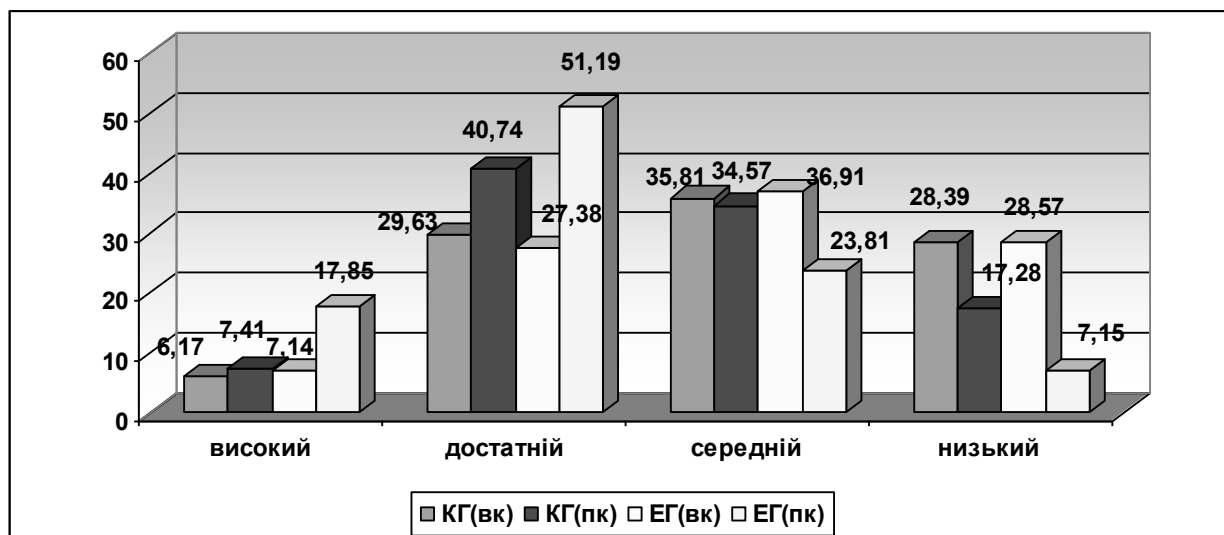

Рис. 1. Динаміка формування педагогічної майстерності майбутніх учителів іноземної мови (у %)

Для підтвердження значної переваги розробленої педагогічної технології формування педагогічної майстерності порівняно з традиційною підготовкою майбутніх учителів іноземних мов застосуємо критерій Фішера. Результати обчислених показників для визначення F-критерію подано у таблиці 2.

Таблиця 2

Обчислені дані для визначення F-критерію

Гр.	ЕК	Показники, які використовуються для обчислення F-критерію										
		F				$x_i - \bar{x}$				$\sum f(x_i - \bar{x})^2$	σ^2	F_{emp}
		5	4	3	2	5	4	3	2			
КГ 81	ВК	5	24	29	23	1,68	0,68	-0,32	-1,32	68,23	0,8423456	1,15
	ПК	6	33	28	14	1,62	0,62	-0,38	-1,38	59,12	0,7298765	
ЕГ 84	ВК	6	23	31	24	1,95	0,95	-0,05	-1,05	70,09	0,8344047	1,26
	ПК	15	43	20	6	1,21	0,21	-0,79	-1,79	55,55	0,6613095	

Таким чином, суттєве покращення формування педагогічної майстерності внаслідок застосування обґрунтованих педагогічних умов і педагогічної технології підтверджено статистично.

Отже, аналіз даних усіх етапів експерименту доводить, що використання розробленої педагогічної технології та дотримання педагогічних умов забезпечує вищий рівень сформованості педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови, ніж за умов використання традиційних технологій навчання.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземної мови на засадах компетентнісного підходу. Потребують розробки такі питання: особливості формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів іноземних мов за різних форм здобуття освіти, зокрема дистанційна форма, екстернат; вивчення досвіду формування педагогічної майстерності студентів-філологів у закордонних університетах; удосконалення педагогічної майстерності вчителів іноземної мови, які працюють.

Література

1. Балл Г. О. Духовність професіонала і педагогічне сприйняття її становленню: орієнтири психологічного аналізу / Г. О. Балл // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Українсько-польський щорічник / [ред. Т. Левовицький та ін.]. – Ченстохова-Київ, 2000. – С. 217-232.
2. Барбина Е. С. Формирование педагогического мастерства в системе непрерывного педагогического образования : дис. на соискание уч. степени д-ра пед. наук : 13.00.04 / Барбина Елизавета Сергеевна. – К., 1997. – 471 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища / Н. В. Кузьмина. – М. : Висш.шк., 1989. – 167 с.
4. Педагогічна майстерність : [підручник] / [І. А. Зязюн, Д. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна.– 2-ге вид., допов. і перероб. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти т. – Т. 5 / Сухомлинський В. О. – К. : Рад. школа, 1977. – 639 с.

Бедевельская М.В.

ФОРМИРОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА НА БАЗЕ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА: РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТА

В статье изложена суть экспериментальной работы по проверке эффективности разработанной педагогической технологии формирования педагогического мастерства будущих учителей иностранного языка. Приведены подтверждения значительных преимуществ авторской педагогической технологии сравнительно с традиционными технологиями обучения студентов в высших педагогических учебных заведениях. Рассмотрены компоненты, критерии, уровни сформированности педагогического мастерства будущих учителей английского языка, проанализировано состояние сформированности педагогического мастерства таких специалистов, разработана педагогическая технология формирования педагогического мастерства будущих учителей английского языка. Результаты подтверждены методами математической статистики.

Ключевые слова: формирование педагогического мастерства, компетентностный подход, подготовка будущих учителей иностранного языка, формирующий эксперимент.

Bedevelska M.V.

PRE-SERVICE TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' PEDAGOGICAL MASTERY FORMING BASED ON COMPETENCE-BASED APPROACH: RESULTS OF EXPERIMENT

In the given article the essence of experiment for the purpose of effectiveness verification of the pedagogical technology developed has been described. Significant advantages and confirmation of author's pedagogical technology compared to traditional technologies of training students at higher educational institutions have been shown.

The content of forming the future foreign languages teachers' pedagogical mastery based on the structure of pedagogical skills in the competence approach. The basic component of mastership is general educational and informational competence; it is particularly important for teachers of language is communicative competence; the core teaching skills of foreign language teacher's pedagogical mastership is the socio-cultural, methodological and didactic competence; feedback system provides reflective competence.

At the forming phase of investigation based on the overall follow teaching conditions (creating an environment that motivates students to personality professional development, strengthening values teaching profession; benefits of implementing student-centered and problem-based learning; vocational adaptation in student's training) have been identified. There was also a pilot training course introduced to study the advanced teachers' educational experience. Finally, the professional adaptation took place during their student's practicum at local schools. Considered components, criteria, levels of pedagogical skills obtained by the future teachers of English, analyzed the degree of their pedagogical skills as

professionals formed and developed in the awareness of pedagogical technologies. The results were confirmed with the methods of mathematical statistics.

Key words: forming of pedagogical mastery, competence-based approach, pre-service training of foreign language teachers, formative experiment.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378.014

Бонко І.З.*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглянуто питання про становлення наукових кадрів у вищих навчальних закладах. Процес розглядається на основі вимог до підготовки магістрів, оскільки вони є науковим потенціалом ВНЗ. Подано визначальні суперечності такого процесу. До особливостей організації науково-дослідної роботи віднесено: участь викладачів і магістрів у науково-дослідній роботі, уміння пов'язувати наукову і освітню діяльність, оптимізація співвідношення між науковою і освітньою діяльністю в розумних межах, підвищення наукової кваліфікації магістрів і викладачів. Визначено основні тенденції розвитку наукової діяльності вищого навчального закладу, серед яких важливим є: відродження діяльності наукових товариств з метою вирішення проблем вищої школи; розширення підготовки у ВНЗ кваліфікованих фахівців через магістратуру, аспірантуру і докторантуру.

Ключові слова: магістр, викладач, вищий навчальний заклад, науково-дослідна діяльність, організація наукової діяльності, особливості організації наукової діяльності.

Формування наукової еліти – одне з завдань, поставлене перед вищими навчальними закладами. Процес починається з моменту вступу абітурієнта до університету. Проходить поступовий відбір кандидатів до магістратури. Підготовка наукових кадрів для системи вищої школи є почесним і відповідальним обов'язком, а водночас і необхідністю кожного університету України. Складовою ступеневої освіти, що забезпечує підготовку фахівців з поглибленими знаннями, які володіють методами та засобами наукових досліджень, уміннями самостійно на високому рівні виконувати наукову, педагогічну та управлінську діяльність, сьогодні виступає магістратура.

Проблема підготовки науково-педагогічних кадрів у магістратурі знайшла своє відображення у працях К. Балабанова, Л. Бачієва, В. Вакуленко, Л. Воротняк, О. Гури, Л. Лебедик, Я. Ханік. Сутність та умови ефективного формування готовності майбутніх учителів до науково-дослідницької роботи висвітлено у працях В. Борисова, З. Ісаєвої, Г. Кловак, Л. Коржової, В. Лазарева, Є. Макагон, Є. Муравйова, Н. Ставрїнової, Н. Сичкової. У дослідженнях Н. Апатової, Л. Романишиної значна увага приділена науковим основам технології навчання з використанням інформаційних технологій. У працях В. Бондара, О. Мороза, З. Сліпкань здійснено пошук шляхів підвищення результативності підготовки майбутніх магістрів магістратури. Проблеми ступеневої освіти, зокрема магістерської підготовки висвітлено у працях О. Бойко, В. Вихрущ, М. Дарманського, М. Кларіна, І. Сусліної. Але підготовка магістрів гуманітарного профілю ще недостатньо розглянута в наукових дослідженнях.

Тому метою статті є вивчення проблеми підготовки наукових кадрів викладачів через магістратуру у вищому навчальному закладі.

Основними завданнями вищих навчальних закладів з проблеми підготовки науковців є:

- організація і проведення фундаментальних і прикладних досліджень;

* Бонко І.З.*